

Lausunto

17.6.2026

VN/35745/2023
VN/35745/2023-VM-57

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto opintoetuuslaista

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja eräiksi muiksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi opintoetuuslaki sekä muutettavaksi koulumatkatukilakia ja oppivelvollisuuslakia sekä eräitä muita lakeja. Voimassa oleva opintotukilaki kumottaisiin.

Uudessa opintoetuuslaissa säädettäisiin opintojen aikana myönnettävän opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen sekä opintolainansaajalle myönnettävän korkoavustuksen sekä opintolainahyvityksen saamisen edellytyksistä. Oppivelvollisuuslaista kumottaisiin nykyiset oppivelvollisia koskevat majoitus- ja matkakorvausta koskevat säännökset ja lisättäisiin vastaavat säännökset opintoetuuslakiin ja koulumatkatukilakiin. Ehdotetulla opintoetuuslailla uudistettaisiin opintorahan, huoltajakorotuksen, opintotukiajan harkinnanvaraisen pidentämisen, oppivelvollisuusopintojen jälkeen suoritettavien toisen asteen opintojen tukiajan sekä opintolainan valtiontakauksen ja opintolainahyvityksen ehtoja. Lisäksi sääntelyä ajantasaistetaan ja selkeytetään.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin 1.8.2027.

Valtiovarainministeriön lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet

Valtiovarainministeriö pitää esityksen tavoitteita kannatettavana. Valtiovarainministeriö katsoo, että uudistuksessa keskeistä on heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden tilanteen vahvistaminen ja oppivelvollisten velkaantumisen vähentäminen poistamalla opintolainan valtiontakaus alaikäisiltä opiskelijoilta, jotka asuvat vanhemman luona. Uudistuksessa myös selkeytetään opintolainan takaisinmaksun periaatteita ja luotonantajan velvollisuuksia. Tämä vahvistaa sekä valtion että opintolainaa hyödyntävän opiskelijan ennakoitavuuksia.

Opintotuen kokonaisuudistuksesta on linjattu pääministeri Orpon hallitusohjelmassa. Hallituksen linjauksen mukaan opintotuen uudistuksen tulee olla kustannusneutraali. Valtiovarainministeriö toteaa, että vuosien 2027–2030 julkisen talouden suunnitelmassa on varauduttu opintotukiudistuksen arviotuihin vaikutuksiin. Vuosina 2027–2030 uudistuksen arvioidaan lisäävän hieman valtion opintotukimenoja. Toisaalta vuodesta 2031 lähtien uudistus vähentää opintotukimenoja lievästi. Julkisen talouden suunnitelma ei kuitenkaan sisällä esitysluonnoksen ehdotusta oppivelvollisten viikonloppumatkojen siirtämistä koulumatkatuen piiriin.

Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

Esitysluonnoksen opintorahaa, asumislisää ja opintolainan valtiontakauksista koskevat myöntämisehdot ja määrät vastaavat vuosien 2027–2030 julkisen talouden suunnitelmaan sisältyviä arvioita.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

Luonnoksen mukaan opintotuen määrään vaikuttavat vanhempien tulorajat sidottaisiin 1.1.2028 palkkakertoimen muutokseen, mikä vahvistaisi heikommassa asemassa olevien oppivelvollisten asemaa. Valtiovarainministeriö yhtyy esitysluonnoksen arvioon siitä, että muutos turvaisi pienituloisista perheistä tulevien oppivelvollisten taloudellisia edellytyksiä opiskeluun.

Valtiovarainministeriö toteaa, että opintolainojen valtioneuvostonkanta kasvattaa ulkomailla opiskelevien korkeampi tuhannen euron korotettu valtioneuvostonkanta, mitä on perusteltu ulkomailla opiskelusta ja elämisestä syntyneistä lisäkustannuksista. Valtiovarainministeriö katsoo, että korotuksen perustelut eivät ole riittävät yhdenvertaisuuden ja valtion vastuiden näkökulmasta ja ehdottaa, että korotettu valtioneuvostonkanta poistetaan.

Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Valtiovarainministeriö kannattaa opintotukiajan rajaamista toisella asteella siten, että tukikuukausien enimmäismäärä on oppivelvollisuusopintojen jälkeen enintään 52 kuukautta. Tukikuukausien määrä on jo rajattu korkea-asteella. Valtiovarainministeriö katsoo, että myöskään toisella asteella ei ole tarpeellista voida hyödyntää julkisen varoin rahoitettua opintotukea rajatta. Tarvittaessa esimerkiksi työttömät voivat osallistua työllistymistä edistävään työvoimapolitiittiseen koulutukseen tai edellytysten täytyessä omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella.

Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Esitysluonnoksen mukaan opiskelija voisi saada tutkinnon suorittamista varten opintotukea vielä tutkintokohtaisen tukiajan loputtua harkinnanvaraisin perustein, jos opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Luonnoksen mukaan harkinnanvaraisen pidennyksen piirissä olisi uusina saajina esimerkiksi urheilijoita, ulkomailla opiskelleita tai opintoalan vaihtajia. Näitä syitä ei ole aiemmin huomioitu tukiajan pidennystä harkittaessa. Esitysluonnoksen arvion mukaan korkea-asteella harkinnanvaraisen pidennyksen saisi jatkossa noin 1 800 opiskelijaa, tämä tarkoittaisi noin 500 opiskelijan lisäämistä nyky määrään. Muussa kuin korkeakoulussa pidennyksen saisi arviolta enintään 2 000 opiskelijaa, joka vastaisi nykyisin opintotukea säännönmukaista opintotukiaikaa pidemmälle ajalle saavien opiskelijoiden määrää.

Valtiovarainministeriö ei kannata ehdotettua laajennusta. Valtiovarainministeriö katsoo, että tavoitteellista kilpaurheilua tai ulkomailla opiskelua ei tulisi pitää harkinnanvaraiseen pidennykseen hyväksyttävinä syinä. Opintotuki on tarkoitettu täysipäiväiseen opiskeluun. Myös opintoalan vaihtamiseen liittyvä joustavoittamiskriteeri voi olla käytännössä ongelmallinen. Useamman korkeakoulupaikan omaavat voisivat saada lisätukikuukausia nykyistä helpommin.

Huoltajakorotus

Esitysluonnoksen mukaan lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun vahvistettaisiin ottamalla käyttöön uusi lasten lukumäärän huomioiva huoltajakorotus. Opintorahan huoltajakorotuksen määrä olisi 1.10.2027 lähtien nykyisen huoltajakorotuksen lisäksi kutakin lasta kohden 30 euroa kuukaudessa.

Valtiovarainministeriö ei pidä muutosta välttämättömänä. Lapsiperheitä tuetaan jo nykyisellään veron ja etuusjärjestelmän kautta sekä lapsilisällä. Lisäksi tulovähennyksessä on lapsikorotus. Samalla on syytä huomioida, että lapsen kanssa samassa taloudessa asuvat huoltajat ovat oikeutettuja yleiseen asumistukeen, jonka taso on keskimäärin asumislisää korkeampi.

Valtiovarainministeriö toteaa myös, että esitysluonnoksessa huoltajakorotuksen muutos tulisi voimaan 1.10.2027. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2030 huoltajakorotuksen muutoksen arvioitiin tulevan voimaan 1.8.2027. Viivästetty voimaantulo alentaa vuoden 2027 lisämäärärahatarvetta. Muutoksella ei ole vaikutusta vuoden 2028 lisämäärärahatarpeeseen.

Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

Esitysluonnokseen sisältyy ehdotus muutoksesta oppivelvollisuuslain mukaiseen majoitus- ja matkakorvaukseen. Valtiovarainministeriö toteaa, että julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2030 ei ole varauduttu esitettyyn muutokseen.

Luonnoksen mukaan oppivelvollisille myönnettäisiin koulutuksen järjestäjän maksaman matkakorvauksen sijaan opiskelijan kodin ja opiskelupaikakkakunnan asunnon välisiin viikonloppumatkoihin matkan pituuden mukaan määräytyvä kuukausittain maksettava koulumatkatuki. Asumiskustannuksiin oppivelvollinen saisi tarvittaessa asumislisää, joka vastaisi asumislisässä huomioon otettavia kuukausittaisia asumismenoja. Samalla nykyisestä koulutuksen järjestäjien hoitamasta oppivelvollisuuslain mukaisesta majoitus- ja matkakorvauksesta luovuttaisiin.

Valtiovarainministeriö katsoo, että mikäli esitetty muutos päädytään sisällyttämään lakiesitykseen, niin sen toteutus tulee valmistella kustannusneutraalisti ja sen vaikutukset valtion talousarvion mää-
rärahoihin tulee lisätä esityksen taloudellisiin vaikutuksiin.

Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston päätös

Valtiovarainministeriö kannattaa ehdotusta, jonka mukaan oikeus opintolainan valtioneuvoston päätökseen poistuu vanhempansa luona asuvilta alle 18-vuotiailta opiskelijoilta. Alaikäisen toimeentuloa, mikä sisältää lapsen koulutuksen, tuetaan lähtökohtaisesti lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975), mikä tuodaan esityksessä esille. Lisäksi toisen asteen koulutus on maksutonta ja pientuloisten perheiden opiskelijoiden on yhä mahdollista saada opintorahaa välttämättömiin maksullisiin menoihin. Näiden perusteella on kannatettavaa poistaa valtioneuvoston päätös esitellyttä ryhmältä ja suojata heitä velkaantumiselta sekä mahdollisilta tulevilta velkaongelmilta.

Vaikka alaikäisten vanhempansa kanssa asuvien opiskelijoiden osuus ei ole kovin suuri, pidetään ehdotusta kannatettavana myös valtion vastuiden näkökulmasta. Valtion takausvastuunot ovat olleet kasvussa opintolainoissa. Vuonna 2025 opintolainojen takauskanta oli 6,7 miljardia euroa, kun vielä vuosikymmenen alussa kanta oli 4,5 miljardia ja 2 miljardia vuonna 2015. Samalla takausten perusteella maksettavien korvausten määrä pankeille on kasvanut, niiden ollessa 108,6 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja 24 miljoonaa euroa vuonna 2020.

Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Valtiovarainministeriö kannattaa esitettyä luottolaitosten ja Kansaneläkelaitoksen velvollisuuksien selkeyttämistä. Esitysluonnoksen mukaan luottolaitos ei voisi irtisanoa lainaa alle kuuden kuukauden maksuviivästyksen tai vähäisen maksurästän perusteella, eikä myöskään silloin, jos Kansaneläkelaitos maksaa opintovelan korot korkoavustuksena.

Valtiovarainministeriö katsoo, että 37 §:n ilmausta lainan irtisanomisesta aiheutuviin hyväksyttäviin kuluihin olisi asianmukaista tarkentaa vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa. Ilmaisuuksien on oltava olemassa olevassa laissa, mutta sen ongelmallisuus korostuu ehdotetun 41 §:n 2 momentin säädöksen myötä. Kun lainan eräännyttämisen aikaväli pitenee, syntyy tästä oletettavasti kustannuksia luottolaitokselle. Valtiovarainministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena, että mahdollisesti kasvavia kustannuksia siirtyisi valtiolle epäselvän ilmaisun myötä.

Pykälässä 38 ehdotetaan pääomittamisen pidentämistä kahteen lukukauteen, jota voidaan pitää perusteltuna, kun ajatuksena on turvata opiskelijan tai valmistuneen kyky lainan takaisinmaksun aloittamiseen. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että pykälän muotoilua muutetaan ja säännöskohtaisia perusteluja täydennetään selvennyksellä, että lainansaajalla on aina mahdollisuus aloittaa lainan takaisinmaksu ilman kahden lukukauden pääomittamista. Kuluttajansuojalaki mukailleen kuluttajalla tulee aina olla mahdollisuus lainansa takaisinmaksuun. Mahdollisuus lainan takaisinmaksuun jo opiskeluiden aikana ja välittömästi valmistumisen jälkeen ilman pääomittamista tulee ottaa huomioon myös muissa tähän liittyvässä sääntelyssä. Tarkoituksena on varmistaa, että henkilöt, joilla on kyky ja halu aloittaa lainan takaisinmaksu välittömästi, pystyisivät sen tekemään ilman pääomittamisesta seuraavia kuluja ja odottamista.

Valtiovarainministeriö pitää lähtökohtaisesti perusteltuna ja kannatettavana ehdotettua 41§:ää, jonka mukaan luottolaitoksella olisi oikeus vaatia laina kokonaisuudessaan takaisinmaksettavaksi, kun koron tai lyhennyksen suorittamisesta ja eräpäivästä on kulunut vähintään kuusi kuukautta ottaen huomioon, ettei laiminlyöty maksuerä ole alle 100 euroa. Ehdotuksella voitaisiin välttää tilanteita, joissa laina siirrettäisiin valtion vastuulle pienen maksamattoman maksuerän tai lyhytaikaisen maksuvaikeuden myötä. Valtiovarainministeriö katsoo, että myös kuluttajansuojalaissa käytetty kaksiportainen ja tiettyihin prosenttirajoihin tai rahamääräisiin rajoihin perustuva säännös voisi olla myös mahdollinen vaihtoehto.

Esitysluonnoksen vaikutuksissa julkiseen talouteen on tuotu esille mahdollisesti valtion takausmenoja pienentäviä muutoksia. Näiden lisäksi olisi hyvä huomioda, että laiminlyönnistä aiheutuvan irtisanomisajan pidentäminen kuuteen kuukauteen voi kasvattaa pitkällä aikavälillä valtion takaussummaa esimerkiksi viivästyskorkojen muodossa. Irtisanomisajan pidentäminen on kuitenkin perusteltua opintolainansaajien turvan näkökulmasta ja säädös mukailee kuluttajansuojalaki.

Irtisanomisajan pidentäminen voi kasvattaa luottolaitosten järjestämättömiä luottoja, koska hoitamattomat luotot siirtyvät pidemmällä viiveellä Kelan hoidettavaksi. Valtiovarainministeriö katsoo, että nämä vaikutukset olisi hyvä kuvata esityksen vaikutusarviossa.

Ehdotetun 41 §:n 2 momentin ehdot lainan takaisinmaksun vaatimisesta jättää tällä hetkellä epäselväksi tilanteen, jossa määritellyt kuusi kuukautta on kulunut eikä 100 euroa ole saavutettu.

VN/35745/2023-VM-57

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: